

причетність до створення чогось нового, тобто креативність трактується як поняття, синонімічне до творчості [1, с. 14-41].

Розвиток творчих здібностей у процесі навчання молодших школярів залежить не тільки від низки внутрішніх факторів (психофізіологічні та соціальні надбання, інтелектуальний, практичний та емоційний досвід дитини), але і зовнішніх (наявність відповідної системи й навчальних програм, творчого педагога і відповідного розвивального середовища). Тому пріоритетне завдання навчання у початковій школі на сучасному етапі – закласти основу для всебічного розвитку дитини, забезпечити подальше становлення особистості, розвиток її розумових здібностей і, в першу чергу, навчити дітей самостійно і творчо мислити. Школа для дитини є першим соціальним інститутом, де відбувається і опанування культурним досвідом людства і творче перетворення його. Тому потрібно закласти у свідомість школяра переконання, що творчість є цінним і найвищим даром людині, який саме і робить людину людиною.

Один з найпоширеніших засобів і методів розвитку творчих здібностей є гра. Вона не тільки є засобом зацікавлення школярів і створення оптимістично-гуманної атмосфери, але й включає такі елементи як суперництво, лідерство, непередбаченість ситуацій, завзяття. Гра сама по собі є творчим процесом, тому при застосуванні такого методу формуються творчі здібності та паралельно розвиваються загальні. [7, с. 196].

Література

1. Антонова О. Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки // Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012 – С. 14-41.
2. Лук А. Н. Психологія творчості. – М.: Наука, 1978. – 128 с.
3. Моляко В. А. и др. Психология детской одаренности. /Укр. дом «Знание» Украины. – К., 1995. – 83 с.
4. Педагогика : Большая современная энциклопедия / сост. Е.С.Рапацевич. – Мн. : Соврем. слово, 2005. – 720 с.
5. Пономарев Я. А. Психология творчества / Пономарев Я. О. – М. : Наука, 1976. – 303 с.
6. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке // Воспитание школьников. – 2007. - №4. – С. 28-30
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко. – К. : Генеза, 1999. – 368 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ДО СЕБЕ

Горецька О.В., канд. психол. н., доцент;
Бердянський державний педагогічний університет
м. Бердянськ, Україна

У період старості «Я-концепція» людини є складним утворенням, що містить інформацію про множену «Я-образів», які виникають на основі самосприйняття й самоуявлення протягом усього життя.

Із зміною системи життєдіяльності людини у похилому віці, корегується її Я-концепція як динамічна система уявлень про себе, які пов'язані із вибірковою пам'яттю, яка, відображаючи події, намагається не порушити основні особистісні позиції та стратегії. Людина зосереджується переважно на позитивних аспектах власної особистості та оточення, уникаючи переживань, що шкодять функціонуванню її «Я» та порушують рівновагу, руйнують цілісність внутрішнього світу та загрожують її здоров'ю.

Разом із загальним зниженням цінності «Я» з віком нарастають чинники компенсації, які дозволяють підтримати стабільність «Я-концепції» старіючої особистості, компенсують зростання негативних характеристик. Серед таких чинників О. М. Молчанова вирізняє: високу реальну самооцінку; зниження ідеальних і досягаємих самооцінок як захист від значного розриву між реальним та ідеальним «Я»; оптимістичне ставлення до власного «Я» та ретроспективний характер самооцінки [1].

Одним із завдань нашого дослідження, вибірку якого склала група з 27 осіб віком від 62 до 78 років, було виявлення особливостей ставлення до себе. У дослідженні було використано методику М. Куна «Хто Я?», яка дозволяє діагностувати змістовні характеристики ідентичності особистості: власне сприйняття людини самої себе. Структура ідентичності внутрішньо суперечлива, вона відображає, з одного боку, прагнення людини до унікальності, з іншого боку, бажання бути зрозумілим і прийнятим значущим соціальним оточенням.

У ході змістовного аналізу виконання методики «Хто Я?» робився акцент на визначенні особливостей статевої та соціальної ідентичності, самооцінки.

Статева ідентичність виступає як центральний змістоутворюючий елемент особистості, оскільки впливає на ціннісно-сміслову сферу, мислення і поведінку людини. Дані аналізувалися за чотирма формами позначення статі: нейтральне, відчужене, емоційно-позитивне та емоційно-негативне.

Серед 27 досліджуваних не було виявлено відчужене ставлення. Переважна більшість ознак 63% носили нейтральне забарвлення (наприклад, жінка, чоловік, людина тощо), 29,7% демонстрували емоційно-позитивне само ставлення (наприклад, цікава жінка, красива жінка, кохана дружина, турботлива бабуся тощо), 7,3% – емоційно-негативне (наприклад, стара жінка, лінивий чоловік тощо). Тобто, більшість людей похилого віку демонструють ознаки позитивного прийняття себе з елементами критичного ставлення до своєї статевої ідентичності.

Проте більшість індивідуальних характеристик проявлялося через описання соціальних ролей, що говорить про усвідомлення специфіки певного репертуару рольової поведінки. Наприклад, «бабуся», «сусідка», «колега», «племінниця», «сестра», «син», «військовий», «колекціонер», «глядач» тощо. Такі варіанти емоційно-позитивного позначення своєї статі говорить про

сформованість позитивної статевої ідентичності, різноманіття рольової поведінки, прийняття своєї привабливості як представника статі, що дозволяє робити сприятливий прогноз щодо позитивного ставлення до себе й успішності встановлення і підтримки взаємин з іншими людьми.

Цікаві дані були отримані стосовно самоопису особистісної ідентичності, під якою розуміють набір характеристик, який робить людину подібним самому собі і відмінним від інших. Наведемо приклади: «світла», «витончена», «допитлива», «працелюбна», «образлива», «спокійна», «мудра», «сильний», «розумний», «незалежний» тощо. Проаналізовані відповіді дають можливість зробити висновок, що у групі досліджуваній збалансоване співвідношення соціальних ролей та індивідуальних характеристик, що говорить про те, що досліджувані усвідомлюють і приймають свою унікальність, а також важливість приналежності до тієї чи іншої групи людей.

Проведена методика дозволяє зробити висновок й про особливості самооцінки людей похилого віку. Самооцінка свідчить про ступінь розвитку в людини почуття самоповаги, відчуття власної цінності і позитивного ставлення до всього того, що входить в сферу її «Я». Самооцінка ідентичності визначалася в результаті співвідношення кількості оцінок «+» і «-», які вийшли при оцінюванні кожної відповіді випробуваними. У 85 % досліджуваних осіб самооцінка адекватна, що свідчить на користь позитивної «Я-концепції» особистості у цьому віці.

Отже, «Я-концепцію» в старості визначає прагнення людини інтегрувати своє минуле, теперішнє і майбутнє, осмислити зв'язки між подіями власного життя. Позитивна і активна «Я-концепція» в старості визначає кращу адаптацію до вікових змін, сучасного життя, пошук нових смислових акцентів у своїй життєдіяльності, формування нових стереотипів поведінки, прийняття себе та факту старіння, розкриття ресурсів для активного життя та збереження психічного здоров'я, продовження особистісного розвитку та оптимістичне ставлення до життя, сповільнює фізичне старіння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Молчанова О. Н. Психологический витоукт как механизм стабилизации Я-концепции в позднем возрасте /О. Н. Молчанова // Психология старости и старения : Хрестоматия / Сост. О.В. Краснова, А.Г. Лидерс. – М. : Академия, 2003. – С.162-163.

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Даннік Людмила Анатоліївна
доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій
факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти
Бердянський державний педагогічний університет